

24 juni 2021

Voorstellen klimaatrijke Rijksbegroting

In het najaar behandelt het parlement de Rijksbegroting 2022. Gezien de stand van zaken in de kabinetsformatie en het eindverslag van informateur Hamer van 22 juni lijkt dit een 'demissionaire' begroting te worden. De klimaatcrisis is echter niet demissionair, en de Klimaatwet verplicht de regering extra maatregelen te nemen indien noodzakelijk. In 2021 vindt immers de eerste tweejaarlijkse rapportage plaats over het klimaatplan. Gezien de tussenstand in de Klimaat- en Energieverkenning 2020 zullen extra maatregelen onontkoombaar zijn.

Wij vinden het zeer wenselijk om te breken met het achter de feiten aanlopen ten aanzien van de klimaatdoelen. Dat geeft veel negatieve energie en onbevredigende last minute lap-maatregelen. Het zou wijs zijn om nu door te pakken en echt een stevig pakket te maken dat de benodigde sprong vooruit mogelijk maakt. Zeker omdat dit gezien de doorlooptijden echt noodzakelijk is om nog kansrijk te zijn voor 2030 (zekerheid is er waarschijnlijk zelfs nu al niet meer). Linksom of rechtsom zal de business case voor verduurzaming moeten worden verbeterd voor mensen en bedrijven. De NVDE zet de beschikbare middelen en concrete voorstellen om de transitie te versnellen hieronder op een rij.

Beschikbare middelen

Er zijn (royale) kansen om de volgende *bestaande* middelen beter te activeren voor de klimaatdoelen. Wij zouden graag meer beprijzing en normering inzetten. In crisistijd is het echter nuttig om te starten met extra subsidie, waarbij dit een 'hefboom' is naar de volgende fase waarin het accent verschuift naar beprijzing/normering. Bovendien bieden de herstellfondsen kansen om sector-overstijgende oplossingen van de grond te krijgen en energie-infrastructuur op te schalen.

	Budget	Actie
<i>Investeringsmiddelen</i>		
- Groeifonds	20 miljard (4 miljard per jaar)	Groene focus geven (en transparanter maken & beter communiceren over mogelijkheden en voorwaarden)
- EU fondsen (oa RRF)	6 miljard+	Plan indienen

Extra jaarlijkse inkomsten		
- BIK-middelen	2 miljard per jaar	Groene focus geven
- Extra inkomsten ETS	~ 325 miljoen per jaar	Terugsluizen tbv energietransitie
- Reserve SDE	In onderzoek, motie Grinwis	Over-programmeren

Ter illustratie van het effect: in de SDE-subsidie zorgt een jaarlijks budget van één miljard euro voor zo'n 5 Megaton CO₂-reductie¹. De middelen vanuit het Groeifonds en de EU-fondsen zijn zeer geschikt voor de financiering van cruciale energie-infrastructuur (elektriciteitsnet, waterstofbackbone, laadinfrastructuur, etc.).

Besteding

Wij pleiten voor snelle actie. Zowel in de komende SDE-ronde als in de begroting 2022 is meer budget nodig voor projecten. Voor de besteding hebben wij drie prioriteiten in de SDE++:

1. Wij hebben op dit moment de meeste zorgen of de **duurzame warmte-opties** voldoende van de grond komen. Als we kijken naar de SDE-ronde dan hebben bijvoorbeeld geothermie en elektroboilers het (te) moeilijk. Een afgeschermd budget voor warmte zou daarbij kunnen helpen. Dat vraagt ook voldoende middelen om te zorgen dat er budget is voor deze categorie.
2. Projecten voor **elektrificatie en groene waterstof** voor de industrie zijn gebaat bij gerichte stimulans en maatwerk: bijvoorbeeld de mogelijkheid om gezamenlijk projecten in te dienen die vraag en aanbod combineren, zodat elektrificatie en waterstof inderdaad 'groen' zijn en gebeuren met nieuwe, 'oranje- groene stroom' en niet andere toepassingen van oranje-groene stroom verdringen.
3. **Wind- en zonne-energie** dalen snel in kosten maar er is ook grote onzekerheid over de (dalende) elektriciteitsprijs. Daarom is het onzeker of de windparken op zee subsidievrij mogelijk blijven – en ook of zon & wind op land na 2025 subsidievrij kunnen zijn. Dit wordt bepaald door de nieuwe vraag naar elektriciteit en bijbehorende prijs. Het is cruciaal dat die investeringen wel plaatsvinden. Daarom is er waarschijnlijk een vorm van 'terugval' nodig voor zon en wind (ook op zee), bijvoorbeeld in de vorm van een garantieregeling/ bodemprijsgarantie. Bijkomend voordeel is dat dit de financiering door het verminderen van het energie-prijs-risico goedkoper maakt en dus zorgt voor goedkopere zon en wind.
4. Reserveer daarnaast middelen voor een **kwaliteitsbudget** bij locaties waar wind- en/of zonprojecten worden gerealiseerd, conform de motie Boucke c.s. Hiermee kunnen maatregelen worden gefinancierd ter verbetering van bijvoorbeeld ruimtelijke inpassing, biodiversiteit, zorgvuldige participatie en inpassing in het elektriciteitsnet.

¹ Rekenend met een gemiddelde subsidie-intensiteit voor extra projecten van 200 euro/ton CO₂.

De **uitbreiding van Wind op Zee** met 10 GW (45 TWh) is hard nodig. Dit vraagt om snelle besluitvorming. Wij steunen de motie Boucke cs van harte, om nu gebieden aan te wijzen. Om de windparken uiterlijk in 2030 aan te kunnen sluiten, is het belangrijk dat nog dit jaar extra gebieden worden aangewezen en dat ze ook worden vastgelegd in een Routekaart wind op zee. Snelle actie is noodzakelijk om op tijd te zijn voor 2030.

Verder bepleiten wij om de SDE++ **open te houden voor projecten met draagvlak én netaansluiting** die uit de RESsen komen. De verwachting is dat er veel extra vraag zal zijn: voor 2030 mogelijk 50% meer dan nu (de Stuurgroep Extra Opgave² verwacht tot 45 TWh in de industrie en een studie van CE Delft³ komt tot ruim 20 TWh voor mobiliteit, gebouwde omgeving en glastuinbouw). Bovendien is het maatschappelijk buitengewoon demotiverend is als men lokaal hard heeft gewerkt aan projecten (met draagvlak en aansluiting) en vervolgens een dicht loket aantreft.

Verder zal er met het oog op de systeemeffecten naast de stimulering van variabele elektriciteitsbronnen een sterkere stimulans moeten komen voor **CO₂-vrije flexibiliteit/ regelbaar vermogen**. Wij steunen het pleidooi van het uitvoeringsoverleg elektriciteit voor *een slagvaardig demonstratie- en innovatieprogramma voor CO₂-vrije flexibiliteit (regelbaar vermogen | opslag | flexibele vraag)*. Ook is opschaling van nieuwe energieketens met sectoroverstijgende oplossingen in het energiesysteem nodig. In het bijzonder is een basisketen nodig voor productie, opslag, transport en gebruik van groene waterstof, inclusief bijbehorende vraagontwikkeling, ophoging van hernieuwbare elektriciteitsproductie en realisatie van waterstofinfrastructuur.

Er zijn grootschalige investeringen in **slimme energie-infrastructuur** nodig. Hiervoor is een langjarige investeringsagenda nodig. Het is cruciaal dat netbeheerders die investeringen kunnen doen. Naast het aantrekken van additioneel kapitaal (zoals uit EU-herstelfondsen), is ook het naar voren halen van de inkomsten voor netbeheerders middels een nominaal reguleringstelsel een belangrijke oplossingsrichting. De financieringsbehoefte tot 2050 kan hierdoor met wel €17 miljard worden verminderd. Ook moet er gekeken worden naar financiering vanuit de algemene middelen.

In de **gebouwde omgeving** is veel draagvlak voor extra stimulans om huizen te verduurzamen (o.a. isolatie, duurzame warmte). Dat vraagt extra budget voor de ISDE-regeling, liefst gekoppeld aan meer drang of uiteindelijk dwang om het (kosten)effectiever te maken. Naast een programma dat er op gericht is meer bewoners-eigenaren te laten verduurzamen, is een verdubbeling van het ISDE-budget nodig om warmtepompen, zonneboilers, isolatie en de aansluiting op warmtenetten verder te stimuleren.

² [Stuurgroep Extra Opgave | Publicatie | Klimaatakkoord](#)

³ <https://ce.nl/publicaties/elektrificatie-en-vraagprofiel-2030/>

Vanuit de Kamer is reeds de wens geuit om een Nationaal Isolatieprogramma te starten met voldoende middelen (bijvoorbeeld uit het RRF). Een vergelijkbaar programma is denkbaar voor de inzet van (hybride) warmtepompen.

In de mobiliteitssector heeft de **transitie naar zero emissie mobiliteit** een extra steun in de rug nodig. Onder meer door extra budget voor de aanschafsubsidie van EV's, een aanschafsubsidie voor volledig emissieloze trucks en binnenvaartschepen, en investeringen in laad- en tankinfrastructuur (elektriciteit en groene waterstof). Zo is een basisnetwerk van laad- en tankinfra nodig voor nul-emissie trucks inclusief investeringen in het energienet.

Overigens is er ook meer geld nodig voor de **uitvoering van al dit beleid**. Het is niet populair maar er zijn voldoende kundige ambtenaren nodig, zowel landelijk als lokaal. Bijvoorbeeld om een succes te maken van de RESsen, de plannen voor laadinfra en de transitievisies warmte – en daar mensen en bedrijven voldoende bij te betrekken.

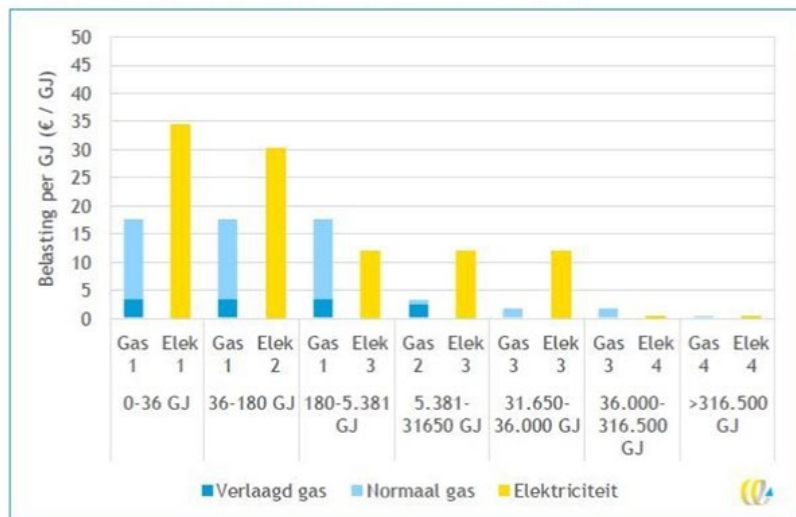
Belasting

De inzet van subsidie kan verder afnemen wanneer de ETS-prijs omhoog gaat. Bijkomend voordeel is dat dit extra inkomsten oplevert voor de schatkist. Die inkomsten kunnen een transitiebestemming krijgen, zodat de transitie van twee kanten een stimulans krijgt, opgebracht door het bedrijfsleven zelf.

Daarnaast kunnen de bestaande belastingen sterker bijdragen aan de transitie, zo lieten IBO en de evaluatie van de energiebelasting en ODE zien. De onderstaande grafiek laat zien dat elektriciteit veel zwaarder is belast dan aardgas en dat grootverbruikers veel minder betalen dan kleinverbruikers. Een energiebelasting die meer is gebaseerd op CO₂ zorgt voor een versnelling van de transitie en voor minder subsidiebehoefte. De totale belastingopbrengst/belastingdruk kan gelijk blijven en toch de transitie versterken. Het belangrijkste daarbij is:

- *verlaag in alle schijven de energiebelasting en ODE op elektriciteit en verhoog die op aardgas*
- *verbeter de balans tussen grootverbruikers (die relatief weinig betalen) en kleinverbruikers (die relatief veel betalen)*

Figuur 34 - Belasting (EB en ODE) gas en elektriciteit € per GJ, (indicatief) 2025

De energiebelasting wordt hiermee meer gebaseerd op de CO₂-uitstoot en dat is een gezond principe. Om die reden is het ook belangrijk dat het **aanbod van hernieuwbare gassen** voldoende stimulans krijgt en dat onderzocht wordt hoe fiscale belemmeringen voor groengas en groene waterstof weggenomen kunnen worden. Bij al deze wijzigingen is oog nodig voor koopkracht en concurrentiekracht. Compenserende maatregelen kunnen alleen goed worden genomen in samenhang met de ontwikkelingen op andere beleidsterreinen.

Het is cruciaal om het **stimuleringsbeleid voor emissieloos vervoer** na 2025 voort te zetten (zoals korting in de MRB en BPM en lage bijtelling), en op korte termijn de stimulering op peil te houden inclusief behoud van 12% bijtelling in 2022. De verhoging van de EV-bijtelling naar 16% volgend jaar betekent een te harde terugval voor de relatief jonge EV-markt; we zien dit jaar al een terugval van 24%⁴ naar vervuilende voertuigen als gevolg van het verhoogde EV-bijtellingspercentage van 12%. Daarmee raakt de ambitie van 100% zero emissie nieuwverkoop in 2030 ver uit zicht.

Normering

Zowel op het niveau van energievragers (apparaten, voer- en vaartuigen, gebouwen) als op het niveau van energiedragers (elektriciteit, warmte, gas) kan normering zeer effectief zijn. Groot voordeel: het geeft veel zekerheid over het bereiken van een doelstelling (mits gehandhaafd) en is techniekneutraal.

Enkele voorbeelden:

⁴ Op basis van cijfers RVO: maand op maand vergelijking volledig elektrische voertuigen cijfers jan t/m april 2020 & 2021

- De energieprestatie van gebouwen kan voor alle doelgroepen meer dringend of dwingend worden gemaakt, bijvoorbeeld via een financiële prikkel bij de overdrachtsbelasting of op termijn een verplichte norm.
- De Wet milieubeheer stelt investeringen verplicht wanneer de terugverdientijd minder dan 5 jaar is. Dit kan worden verlengd naar 7 jaar, dat blijft nog ver binnen de economische levensduur van de investeringen.
- Een normering per energiedrager (warmte, gas, elektriciteit) is complex maar gericht op de langere termijn het onderzoeken waard. De norm kan sturen op een afbouwende CO₂-intensiteit per energie-eenheid, gekoppeld aan de juiste randvoorwaarden om het mogelijk te maken.
- In het energielabel voor woningen meenemen van de duurzaamheid van een aansluiting op een lokaal duurzaam warmtenet, net als dat al mogelijk is bij utiliteitgebouwen op een lokaal duurzaam warmtenet en bij energieopwekking binnen de individuele woning.
- Werkgeversnormering voor nulmissie mobiliteit, door een verplichting om zo snel mogelijk alleen nog nulmissie-auto's te gebruiken voor zakelijk verkeer en woon-werkverkeer.

Tijdige keuzes/ procedures versnellen

Doorlooptijden zijn een grote uitdaging, zie deze studie van CE Delft: [Klimaatdoelen 2030 nu al race tegen de klok - NVDE - Nederlandse Vereniging Duurzame Energie](#)

Dat vraagt in de 1^e plaats keuzes nu, maar er zijn ook opties voor versnelling. In de subsidievoorwaarden voor elektrificatieprojecten zit bijvoorbeeld soms onnodige vertraging. Ook de wachttijden bij de Raad van State zouden moeten worden weggewerkt.

In de doorlooptijden speelt **energie-infrastructuur** een zeer grote rol. Het is van groot belang om die infrastructuur zo slim mogelijk te gebruiken, maar zeker voor elektriciteit zal er hoe dan ook snelle en forse uitbreiding nodig zijn. Het is in onze ogen noodzakelijk dat netbeheerders meer kunnen anticiperen. Sommige stappen leveren wel tijdsinstroom op, terwijl de kosten en risico's nog gering zijn. Deze opties van TenneT voor wind op zee zijn zeer interessant en in onze ogen breder toepasbaar:

Investeringen door TenneT in verschillende stadia van de vergunningsprocedure (van sequentieel naar steeds meer parallel)

- Scenario 1: gunnen na onherroepelijke vergunning. Dit is nu de praktijk.
- Scenario 2: gunnen na definitieve vergunning. Dit wordt door EZK al mogelijk gemaakt, binnen bepaalde randvoorwaarden. Hier zijn de kosten nog beperkt. Risico en afhankelijkheid van Raad van State wordt hiermee gemitigeerd.
- Scenario 3: gunnen na bepalen voorkeursroute kabel. Hier nemen de voorbereidingskosten toe en is duidelijkheid over beschikbare gebieden nodig.

- *Scenario 4: op voorraad bouwen van platforms en bestellen kabels.* Hier nemen de vooraf gemaakte kosten verder toe. Dit is het meest reëel wanneer dit is gekoppeld aan een concrete aanleiding voor uitbreiding, zoals toename van de vraag of productie.

Urgenda-doelstelling

Het is zeer lastig om in lopend jaar nog substantieel Megatonnen te reduceren. Laten we vooral zorgen dat we niet meer in die situatie komen door tijdig bij te sturen (zie boven). We hebben een nieuwe suggestie met nog enige impact: ontwerp een mechanisme, vergelijkbaar met de kolencentrales, waarbij de industrie een vergoeding krijgt als de fabriek wordt stilgezet – bij voorkeur voor een ingreep die de energietransitie dient. Het doorvoeren van verduurzaming in lopende bedrijfsvoering is vaak een extra kostenpost die verduurzaming remt. Soms is het nodig om een (deel van) de fabriek voor enkele maanden stil te leggen. Met dit idee kunnen we daar een ‘win-win’ van maken: snelle reductie van CO₂-uitstoot in het lopende jaar én een kans om een structurele verduurzaming door te voeren. Bedrijven die hier kansen voor zien, zouden in competitie moeten gaan voor deze vergoeding. De weging zou volgens de NVDE moeten gaan over zowel de laagste kosten per vermeden ton CO₂ in 2021 als over de bijdrage aan de structurele verduurzaming van het bedrijf.

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) maakt zich sterk voor een energievoorziening die volledig is gebaseerd op hernieuwbare energie door het bundelen van krachten uit de gehele sector. De activiteiten bij meer dan 6000 aangesloten bedrijven vertegenwoordigen nu al een omzet van ruim €41 miljard en meer dan 250.000 werknemers.